

Experți internaționali despre securitatea R. Moldova

Astăzi: **Steven Pifer, Cercetător Asociat al Institutului Brookings din Washington**

La invitația IDIS Viitorul, mai multe personalități importante ale vieții politice, academice și sociale ale Europei Occidentale și Orientale, oameni politici americani, baltici și central-europeni, au acceptat să transmită un mesaj cald cetățenilor Republicii Moldova, în raport cu opțiunile euro-atlantice exprimate astăzi în țara noastră. Opiniile lor reprezintă un punct de referință pentru societatea civilă și pot servi, în opinia noastră, drept o țintă călăuzitoare pentru eforturile depuse pe direcția unei integrării totale, irevocabile și instituționale în comunitatea euro-atlantică. În ciuda deficitului acut de informație și a stereotipurilor manipulate abile de grupuri loiale și astăzi regimului sovietic, opiniile experților europeni pot servi drept referințe utile pentru cetățeni și elite, în formularea criteriilor după care trebuie să ne formulăm, în acest moment, agenda de priorități naționale în Republica Moldova.

Dr Steven Pifer este un bun cunoscător al regiunii Europei de Sud-Est și al spațiului euro-asiatic, având în spate mandatul de ambasador SUA în Ucraina. Mai mult, a avut misiuni în Londra, Moscova, Geneva și Varșovia, precum și în Consiliul Național de Securitate. Dr Pifer este cercetător asociat al Institutului Brookings din Washington. Observațiile sale marchează o perspectivă nuanțată asupra caracterului instrumental al tranziției din țările învecinate RM, și a rolului deosebit pe care apropierea de Alianța Nord-Atlantică îl poate avea.

Stimate Dle Ambasador, ce s-a schimbat în mod esențial după sfârșitul războiului rece? În ce măsură contextul internațional este astăzi mai stabil decât în perioada sistemului bipolar?

După Războiul Rece și destrămarea Uniunii Sovietice, NATO a început să examineze posibilitatea unei extinderi, care să cuprindă țările aflate în tranziție de la comunism spre o economie de piață și sisteme politice democratice. Procesul de extindere este condiționat de cerere, adică NATO a luat în considerație o posibilă extindere doar atunci când anumite țări, precum sunt Polonia și Ungaria, și-au exprimat intenția clară de a adera la sistemul de acorduri politico-militare al Alianței. Istoria recentă a Alianței cuprinde mai multe valuri de extindere. Polonia, Ungaria și Cehia au primit invitații individuale în anul 1997, devenind membri cu drepturi depline în anul 1999, după care, în anul 2004, următorul grup de țări a inclus: Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, Slovacia și Slovenia. Cel mai recent val de adeziune la Alianța Nord-Atlantică a avut loc în luna aprilie 2008, atunci când țările NATO au adresat o invitație nominală Albaniei și Croației.

Cât de mult s-a schimbat, în acest moment, Alianța, față de anul de „ruptură” 1991, atunci când URSS s-a prăbușit?

Trebuie să subliniez că, în prezent, Alianța și-a format o politică destul de diferită față de cea din perioada Războiului Rece. Deși crearea NATO a avut ca scop inițial apărarea colectivă împotriva Uniunii Sovietice, începând cu anul 1991, membrii Alianței nu au mai perceput Federația Rusă ca pe o amenințare militară directă. Această percepție a condiționat decizii, care au influențat importante

reduceri ale bugetelor alocate pentru menținerea și dezvoltarea forțelor militare ale Alianței Nord-Atlantice în ultimele 2 decenii. Astfel, prezența cadrelor militare ale SUA pe teritoriul Europei este acum mai mică decât a cincea parte din ceea ce a fost odinioară. Totodată, Alianța NATO și-a reorientat misiunile de la sarcina de descurajare militară a Moscovei către operațiuni de menținere a păcii în regiunea Balcanilor, operațiuni de coaliție în Afganistan și măsurile de ne-proliferație.

Care au fost totuși motivele extinderii Alianței Nord-Atlantice spre Estul Europei, chiar cu riscul asumat de a spori anumite suspiciuni manifestate de Rusia?

Sunt câteva motive perfect explicabile pentru care țările din Europa Centrală au cerut să adere la Alianță. Permanentă neliniște și incertitudinea poziției lor față de Rusia a fost fără îndoială una dintre cauze. Însă, majoritatea noilor state democratice au accentuat dorința lor de aderare la NATO, considerând aceasta un pas sigur spre o viitoare integrare în Europa. Pentru multe dintre statele Europei Centrale, aderarea la NATO și Uniunea Europeană erau văzute ca o cale firească ce trebuia parcursă pentru obținerea calității de „membru deplin” al Europei. Unele țări și-au exprimat, de asemenea, ferma convingere că aderarea la NATO va contribui la o îmbunătățire a perspectivelor țării-candidate de a adera la Uniunea Europeană.

Pentru Washington și majoritatea capitalelor NATO, extinderea părea necesară în scopul susținerii transformărilor dramatice și economice din perioada sensibilă prin care treceau statele Europei Centrale. Din perspectiva NATO însă, dezvoltarea țărilor în tranziție în state stabile și democratice cu economiile de piață în creștere, contribuia enorm la modelarea unei Europei mai solide și sigure. Explicația care a dat-o NATO pentru a motiva necesitatea extinderii nu era una de natură anti-rusească. NATO a început să se gândească la o lărgire a teritoriului, încă în perioada când relația dintre Rusia și Occident era de natură amicală. În paralel cu primul val de extindere, Alianța a început procesul de consolidare a relației NATO-Rusia. NATO spera ca o astfel de mișcare va atrage Rusia să devină partener sigur în rezolvarea problemelor de securitate, precum proliferarea armelor de distrugere în masă, care amenință în egală măsură statele membre NATO și Rusia. Din păcate însă, Kremlinul alege să privească Alianța ca o amenințare.

Dar, oare țările care aderă doresc să devină o amenințare pentru Rusia ori mai degrabă doresc să-și consolideze propria securitate prin diverse instituții și acorduri, standarde și proceduri specifice comunității euro-atlantice?

Cu siguranță, Alianța Nord-Atlantică a folosit consecvent perspectiva extinderii pentru a consolida stabilitatea pe plan regional și național, insistând ca toate statele candidat să corespundă anumitor standarde. Aici, trebuie să accentuez că este vorba nu doar de categoria standardelor militare existente în cadrul Alianței, menite să promoveze inter-acțiunea și inter-operabilitatea statelor-candidat cu forțele militare și comandamentul NATO. Înainte de toate este vorba de importante standarde legate de funcționarea instituțiilor politice și economice în cadrul statelor aplicante, de calitatea guvernării și de controlul civil asupra forțelor militare. Alianța Nord-Atlantică nu este doar o alianță definită în termeni de apărare colectivă. Alianța este o comunitate de state, care împărtășește anumite valori comune și identități asumate. Alianța nu poate accepta în sânul său țări care nu reflectă valorile și standardele sale - politice și economice – fundamentale pentru scopurile sale strategice. Alianța a stabilit această cerință pentru a încuraja țările-candidat să se mobilizeze în scopul implementării unor reforme politice și economice majore, și drept exemplu servește și faptul că dialogul politic între Alianță și liderii acestor țări s-au concentrat în mod predilect asupra schimbărilor politice și economice necesare avansării lor pe calea democratizării și stabilității interne, neuitând în acest sens și rigorile specifice pentru succesul reformelor militare, în mod particular.

Ați putea să ne oferiți niște puncte de reper în cadrul acestui dialog politic?

Aderarea la NATO atrage cu sine unele obligațiuni. Articolul V al Tratatului NATO, care prevede apărarea colectivă, este un angajament destul de serios. Se presupune ca statele membre vor veni la rândul lor cu o contribuție pentru întărirea securității, deși aceasta poate fi realizată prin diverse metode (doar statele membre doritoare de a se implica în operațiunea NATO din Afganistan trimit forțele lor militare acolo). După cum bine știți, Alianța a cerut țărilor-candidate să-și rezolve în primul rând orice conflicte teritoriale cu care se confruntă, acest fapt asigurând hotare mai stabile în Europa. Nu în ultimul rând, NATO insistă ca și populația unui stat candidat să susțină aderarea la Alianță. Aceasta nu este o cerință pentru un dialog mai intens sau un plan de acțiune spre aderare. Dar, înainte ca să vină cu o propunere de aderare, Alianța vrea să se asigure că populația țării susține aderarea. NATO nu urmărește să aducă țări în Alianță împotriva propriei lor dorințe. Intenția fostelor state sovietice de a adera la NATO ar implica un oarecare risc politic. Kremlinul a lăsat să se înțeleagă clar opoziția sa în privința aderării la Alianță a acestor țări.

Am dori să descrieți pe scurt care ar fi considerațiile, sau, altfel spus, costurile și beneficiile potențiale ale aderării la NATO, pentru o țară ca Republica Moldova, care încă mai discută asupra tipului de relație pe care și-o dorește în raport cu Alianța?

O să vă răspund pe scurt. Avantajele aderării la NATO pentru o țară cum este Republica Moldova țin de ancorarea țării de un spațiu sigur, care ar întări substanțial securitatea Moldovei, ajutând la creșterea relevanței aspirațiilor voastre de a vă integra, politic și instituțional, în Uniunea Europeană. Procesul obținerii calității de membru al NATO ar cere Republicii Moldova să-și consolideze instituțiile democratice, economia de piață funcțională, precum și reforma sectorului de apărare, ca măsură de apropiere de standardele Alianței. Procesul ar trebui să includă și atingerea unei reglementări echitabile și echilibrate a conflictului din Transnistria, întrucât Alianța nu a acceptat în trecut țări în care există probleme teritoriale nerezolvate. Probabil, dezavantajul primar pentru a țară ca Republica Moldova pe o traiectorie de obținere a calității de membru în alianță ar fi ca Rusia să-și declare opoziția sa directă față de extinderea NATO în spațiul ex-sovietic, iar acest lucru ar putea complica probabil și relațiile Republicii Moldova cu Rusia. Există anumite considerații strategice pe care politicienii și populația țării voastre ar trebui să le cântărească foarte bine dacă adeziunea la NATO este susceptibilă să producă efecte pozitive ori nu.

Cu alte cuvinte, evaluarea beneficiilor de aderare trebuie să aibă loc înainte de toate la Chișinău, întemeiate pe argumente raționale și sprijinul populației?

Cred că da. Decizia de a adera la NATO aparține ambelor părți: atât țării implicate, cât și NATO. Însă, Alianța nu va întreprinde nicio acțiune în acest sens, pînă cînd o țară nu-și va exprima dorința de a deveni stat membru. Doar atunci Organizația va purta discuții cu statul în cauză pentru a vedea dacă acesta satisface criteriile Alianței. Avantajele pentru aderarea unei țări în tranziție ar fi următoarele: susținere acordată în eforturile sale de a construi o economie de piață democratică; apărare colectivă și securitate; și un loc la masa unde se discută probleme de interes major ale comunității din spațiul Euro-Atlantic.

Dle Ambasador Peifer, Vă mulțumim!

A consemnat
Laura Bohanțov